

NAMANGAN DAVLAT
UNIVERSITETI
ILMIY AXBOROTNOMASI, [2026-9]
ISSN:2181-1458
ISSN:2181-0427

10.00.00-FILOLOGIYA
journal.namdu.uz
PHILOLOGICAL

UO' K 81'42:001.92

ILMIY-OMMABOP DISKURSDA FREYM STRUKTURASI

Qazaqova Nozima Abdulboqiyevna

Namangan davlat universiteti doktoranti (DSc),
filologiya fanlari bo' yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
ORCID: 0009-0008-5437-8574
e-mail: nozimakozakova2@gmail.com

Annotatsiya: Maqolada ilmiy-ommabop diskursning freym strukturasi tibbiy va tarixiy mavzudagi o'zbekcha materiallar misolida tadqiq etiladi. Tadqiqotning maqsadi matnda faollashadigan freymlar, ularning slotlari, skriptlari va lisoniy realizatorlarini aniqlash hamda mazkur birliklarning adresat bilimini qayta tashkil etishdagi rolini ochib berishdan iborat. Freym-semantik, kontekstual, komponent va kognitiv-pragmatik tahlil usullaridan foydalanildi. Natijalar ilmiy-ommabop diskurs bir o'zgarmas freymdan emas, balki syujet davomida almashinib boradigan freymlar zanjiridan tuzilishini ko'rsatdi. Tibbiy materialda "noso'g' lom turmush tarzi", "patologiya" va "jismoniy rehabilitatsiya"; tarixiy materialda esa "imperiyaning parchalanishi", "islohot va o' troqlashuv", "yangi siyosiy kuchning shakllanishi" kabi freymlar ajratildi. Ilmiy ommalashtirish jarayonida muallif mavjud stereotipik bilimni faollashtirishi, unga yangi slotlarni kiritishi yoki ayrim slotlarni almashtirishi aniqlandi. Freym tahlili ilmiy axborotning sodda, izchil va pragmatik jihatdan ta'sirchan bayon etilish mexanizmini izohlash imkonini beradi.

Kalit so'zlar: ilmiy-ommabop diskurs, freym, slot, skript, kognitiv model, lisoniy realizatsiya, stereotip, adresat.

ФРЕЙМОВАЯ СТРУКТУРА В НАУЧНО-ПОПУЛЯРНОМ ДИСКУРСЕ

Аннотация: В статье исследуется фреймовая организация научно-популярного дискурса на материале узбекоязычных текстов медицинской и исторической тематики. Цель исследования — выявить активизируемые в тексте фреймы, их слоты, сценарии и языковые репрезентанты, а также определить их роль в реорганизации знаний адресата. Применены методы фреймовой семантики, контекстуального, компонентного и когнитивно-прагматического анализа. Установлено, что научно-популярный дискурс образуется не одним неизменным фреймом, а цепью взаимосвязанных фреймов, сменяющихся по мере развития сюжета. В медицинском материале выделены фреймы «нездоровый образ жизни», «патология» и «физическая реабилитация»; в историческом — «распад империи», «реформы и оседлость», «формирование новой политической силы». Автор научно-популярного материала активизирует стереотипные знания адресата, вводит новые слоты либо заменяет существующие. Фреймовый анализ позволяет объяснить когнитивный механизм доступного, последовательного и прагматически действенного представления научной информации.

Ключевые слова: научно-популярный дискурс, фрейм, слот, сценарий, когнитивная модель, языковая репрезентация, стереотип, адресат.

FRAME STRUCTURE IN POPULAR SCIENCE DISCOURSE

Abstract: This article examines the frame-based organization of popular science discourse using Uzbek-language medical and historical materials. It aims to identify the frames activated in the text, their slots, scripts, and linguistic realizations, and to explain their role in reorganizing the addressee's knowledge. Frame-semantic, contextual, componential, and cognitive-pragmatic methods are applied. The findings show that popular science discourse is organized not by a single static frame but by a chain of interconnected frames that change as the narrative develops. The medical material activates the frames of "unhealthy lifestyle," "pathology," and "physical rehabilitation," whereas the historical material foregrounds "collapse of an empire," "reform and sedentarization," and "formation of a new political force." In popularization, the author activates the audience's stereotypical knowledge, introduces new slots, or replaces existing ones. Frame analysis therefore helps explain how scientific information is presented accessibly, coherently, and persuasively while preserving its cognitive structure.

Keywords: popular science discourse, frame, slot, script, cognitive model, linguistic realization, stereotype, addressee.

KIRISH (INTRODUCTION)

Til vakuumdagi qoidalar to'plami emas, balki insonning kognitiv va ijtimoiy faoliyatini boshqaruvchi o'ta murakkab, jonli mexanizmdir. Samarali kommunikatsiya uchun faqat lug'at va grammatikani bilish yetarli emas, balki diskursiv maydon, freymlar va ijtimoiy kontekstni, fon bilimlarni bir xil tushunish talab etiladi.[7, 39-43]

Insonning fikrlash mexanizmi axborotni qabul qilish, tushunish, qayta ishlash, tahlil qilish, yangi fikrni yaratish jarayonlarini o'z ichiga oladi. Kodlash va dekodlash, qabul qilish va uzatish jarayonlari fikriy operatsiyalarni til birliklari bilan bog'lovchi bosqichlar sanaladi. Dastlabki bosqich, ya'ni axborotni qabul qilish va tushunish bosqichida tashqi olamdan kelayotgan axborot sezgi organlari orqali qabul qilinib, miyada birinchi qayta ishlodan o'tkaziladi. Bu jarayonda insonning shaxsiy tajribasi va xotirasidagi mavjud freymlar ishga tushadi. Navbatdagi bosqich, ya'ni kodlash va dekodlash jarayonida dastlab sof abstrakt holatda paydo bo'ladigan fikrni boshqalarga yetkazish uchun miya uni til birliklariga aylantiradi, ya'ni kodlaydi. Qabul qiluvchi esa bu til birligini eshitib yoki o'qib, uni yana o'zining ichki ma'no kodiga o'tgiradi, ya'ni dekodlaydi. Ayni mana shu jarayon tafakkur va tilning o'zaro bog'lanish nuqtasi hisoblanadi. Qayta ishlash va yangi fikrni tashkil qilish bosqichida esa miya qabul qilingan axborotni konseptlar va freymlar darajasida tahlil qilib, mavjud bilimlar bazasi bilan taqqoslaydi va natqni yaratadi.

Inson fikrlash mexanizmida konsept va freym shunchaki tushunchalar emas, balki axborotni qayta ishlashga xizmat qiluvchi operatsion birliklardir. Ushbu ikki fenomen tafakkur va til zanjirining har bir bosqichida hal qiluvchi rol o'ynaydi.

Ilmiy-ommabop kommunikatsiyada muallif mutaxassislik bilimini ommaviy auditoriyaning tajribasi bilan bog'laydi. Shu sababli ilmiy-ommabop diskurs freym tahlilida freymlar adresatning mavjud tasavvurlarini qanday yangilaydi, degan savol yetakchilik qiladi. Mazkur maqolada tadqiqotning maqsadi freym, slot va skriptlarning lisoniy ifodasini aniqlash, ularning diskurs rivojidagi almashinuvini tavsiflash hamda kognitiv-pragmatik vazifasini asoslashdir.

ADABIYOTLAR TAHLILI (LITERATURE REVIEW)

"Freym" termini ilmiy muomalaga ilk bor G. Bateson tomonidan 1955-yilda kiritilgan bo'lib, olim uni insonlar xulq-atvorini talqin qilish usuli sifatida izohlaydi.[1,15.] Keyinchalik ushbu termin sotsiologiya, antropologiya va sun'iy intellekt sohalarida keng qo'llanila boshladi. M. Minskiyning XX asr 70-yillarida nashr etilgan "Frames for representing knowledge" nomli asarida esa mazkur termin fazoviy manzaralarni idrok etish va stereotipik vaziyatlarni tasavvur qilishdagi bilimlar tizimini belgilash uchun qo'llagan. Tadqiqotchining fikricha, freym so'z shaklidagi reprezentatsiyaga ega bo'lgan va kognitiv faoliyatga yordam beradigan struktura yaratish orqali namoyon bo'ladigan kognitiv mexanizmdir. M. Minskiy bo'yicha freym strukturasida kognitiv tarmoqni hosil qiluvchi tugunlar va ular o'rtasidagi aloqalar shaklida taqdim etiladi. Ushbu tugunlar eksplitsit va implitsit komponentlarni o'z ichiga olgan slotlardir.[2, 4] Sh.Safarov freymni insonning boshqa axborotlarni idrok etishi, qabul qilishi uchun zarur bo'lgan bilimlar zahirasi sifatida tavsiflagan. Har bir shaxs ongidagi freymlar to'plami mavjud bilim va yangi ma'lumolarni idrok etish jarayonini ta'minlaydi.[12, 27] Freymlar – bu insonning fenomenologik maydonidagi shunday kognitiv tuzilmalarki, ular tipik vaziyatlar haqidagi ehtimoliy bilimga va real yoki gipotezaviy obyektlarning xossalari hamda munosabatlari borasidagi ana shu bilim bilan bog'liq bo'lgan kutishlarga asoslanadi. Tuzilish jihatidan freym makropropozitsiya hamda propozitsiyalar bilan to'ldiriladigan slotlardan iborat. Mazkur kognitiv tuzilma muayyan konsept atrofida tashkil topadi, lekin oddiy assotsiatsiyalar majmuidan farqli ravishda, undagi birliklar mazkur konsept bilan bog'liq bo'lgan eng muhim, tipik va potensial tarzda mavjud bo'la oladigan ma'lumotlarga o'zida jamlaydi.

Bundan tashqari, freymlar ko'proq yoki kamroq darajada konvensional xususiyatga ega bo'lishi, shu sababli ular muayyan ijtimoiy hamjamiyat yoki jamiyatda uning etnik va sotsiomadaniy xususiyatlari bilan bog'liq holda "eng xarakterli" hamda "eng tipik" deb hisoblanadigan narsani belgilab berishi va tavsiflay olishi ehtimoldan xoli emas. Masalan, "oila" freymi turli tarzda shakllanadi: Janubiy Koreya qishlog'i aholisi ongida, Germaniya shahri sharoitida, Dog'iston ovulidagi hayotda yoki hind qishlog'ida oila haqidagi tasavvurlar turlicha tuziladi. Bunda nafaqat slotlarning tuzilishi, balki ularning soni ham, ularning mazmuni ham farq qiladi. Chunki oiladagi a'zolarining rollari va maqomlari, erkaklar va ayollar nasab yo'li bo'yicha qarindoshlar bilan munosabat, oila a'zolarining huquq va majburiyatlari kabi jihatlar turlicha bo'ladi.[2, 43]

Freymlar yangi voqelikni qabul qilishda ham asos vazifasini bajaradi. "Agar inson har bir yangi hodisa yoki predmetni mutlaqo noyob sifatida qabul qilganida, jamiyatda samarali muloqot amalga oshmagan bo'lur edi. Insonlar o'z tajribalariga tayangan holda va madaniyatga xos tipik modellarga asoslanib voqelikni talqin qiladilar. Aynan shu g'oya freym tadqiqotlarining asosini tashkil etadi"[4, 39-43]. Demak, freym bu konseptlarning o'zaro bog'lanishi natijasida hosil bo'ladigan, fikrlash va tafakkur operatsiyalari qulayligi uchun xizmat qiladigan stereotipik birlik, tayyor andoza, fon

bilimlar tizimi, hayotiy tajribalar, vaziyatlar va ssenariylar bazasida saqlanadigan kompleks xotira qoliplari, deyishimiz mumkin.

Mavjud tadqiqotlarda freym nazariyasining umumiy semantik va kognitiv asoslari yetarlicha yoritilgan boʻlsa-da, oʻzbek tilidagi ilmiy-ommabop tibbiy va tarixiy podkastlarda freymlarning ketma-ket almashinuvi, slotlarning yangilanishi hamda stereotipni oʻzgartirish funksiyasi maxsus qiyosiy tahlilni talab qiladi. Mazkur maqolaning ilmiy yangiligi aynan turli tematik diskurslarda freym dinamikasini yagona tahlil modeli asosida koʻrsatishdan iborat.

TADQIQOT METODOLOGIYASI (METHODS)

Tadqiqot materiali manbalar roʻyxatidagi ikki oʻzbekcha videopodkastga oid tibbiy va tarixiy mazmuniy fragmentlardan iborat [13,14]. Tibbiy material yurak salomatligi va turmush tarzi masalalariga, tarixiy material Amir Temurning yuksalishi bilan bogʻliq jarayonlarga bagʻishlangan. Mazkur ilmiy-ommabop materiallar ommaviy auditoriyaga yoʻnaltirilganlik, izohlovchi bayon, sabab-oqibat munosabatlari va mavjud tasavvurni qayta talqin qilishga qaratilganligi bilan umumiylik kasb etadi.

Maqolada tahlillar matnning mazmuniy burilish nuqtalari va reprezentativ fragmentlari ajratish, vaziyatni yaxlit faollashtiruvchi nominativ birlik asosida freymni nomlash, subyekt, obyekt, harakat, vosita, sabab, makon, zamon va natija slotlarini aniqlash, harakatlar ketma-ketligini skript sifatida modellashtirish, leksema, feʼli birikma, predikatsiya, implitsit maʼno va presuppozitsiyani kognitiv-pragmatik jihatdan talqin qilish bosqichlarida amalga oshirildi. Shuningdek, ikki xil mavzudagi podcast freym strukturasi oʻzaro qiyoslandi.

Tahlil birligi sifatida alohida soʻz emas, balki tugallangan kommunikativ vazifaga ega kontekstual birliklar tanlandi. Bu yondashuv bir leksemaning turli kontekstlarda boshqa-boshqa freymlarni faollashtirishi mumkinligini hisobga olishga yordam berdi. Ajratilgan slotlar matnda ochiq ifodalangan yoki adresatning fon bilimi orqali tiklanadigan birliklarga ajratildi. Qoʻllangan tahlil ketma-ketligi 1-rasmda umumlashtirilgan.

1-rasm. Ilmiy-ommabop diskursni freym asosida tahlil qilish modeli

Shuningdek, maqolada umumlashtirish, tavsiflash, tasniflash, qiyoslash umumfalsafiy usullariga tayanildi.

NATIJALAR VA ULARNING TAHLILI (RESULTS AND DISCUSSION)

Nutq jarayonida ifodalanmoqchi boʻlgan barcha fikrlar til birliklari orqali toʻliq va ochiq ifodalanavermaydi. Tildagi tejamkorlik mexanizmi natijasida ayrim maʼnolar implitsit, yaʼni yashirin shaklda beriladi. Tinglovchi ifodalanmagan mazmunni mavjud bilimlari va tegishli freymlar yordamida tiklaydi. Freym voqealarning ehtimoliy rivoji va ketma-ketligini taxmin qilish imkonini ham beradi.

Ongdagi axborot muayyan freymlar asosida tartiblanadi. Birgina kalit soʻz tegishli freymni faollashtirib, u bilan bogʻliq bilimlarni yodga tushirishi mumkin. Masalan, *tadqiqot* soʻzi zini eshitish yoki esga olish materiallarni jamlash, manbalarni oʻqish va oʻrganish, tahlil qilish, taqqoslash, yozish, bayon qilish, maʼruza qilish, fikr bildirish, muhokama qilish, maqolalar nashr ettirish hamda olimlar bilan fikr almashish kabi jarayonlar haqidagi tasavvurlarni faollashtiradi.

Muayyan lisoniy hamjamiyatda mavzu, hodisa, jarayon yoki obyektga oid stereotipik bilimlar shakllanadi. Masalan, *salomatlik* soʻzi inson ongida turli harakatlar, ishtirokchilar va vaziyatlar haqidagi bilimlar tarmogʻini faollashtirishi mumkin. Kundalik talqinda u *kasal emaslik*, tibbiy kontekstda *organizmning meʼyoriy faoliyati*, oʻzbek madaniy tasavvurlarida esa *oliy neʼmat va boylik* tushunchalari bilan bogʻlanadi. Shu bilan birga, mazkur soʻz *sport*, *shifokor koʻrigi* va *muolajalar* bilan bogʻliq ssenariylarni ham yodga tushiradi.

Tahlil maqsadidan kelib chiqib, “Salomatlik” freymi doirasida “Salomatlikni saqlash” va “Salomatlikni tiklash” subfreymlarini ajratish mumkin. Birinchi subfreym sogʻlom inson, sport, toʻgʻri ovqatlanish, vitaminlar, toza havo va gigiyena haqidagi tasavvurlarni birlashtiradi. Ikkinchi subfreym esa bemor, shifokor, hamshira, kasalxona, dori-darmon, inyeksiya va retsept kabi birliklar orqali faollashadi. Ushbu birliklar freymdagi ishtirokchi, harakat, vosita va makon singari slotlarni toʻldiradi. Ikki subfreymning asosiy farqlari 1-jadvalda umumlashtirildi.

Qiyoslash mezon	Salomatlikni saqlash	Salomatlikni tiklash
Asosiy maqsad	Sogʻlom holatni saqlash, kasallikning oldini olish	Buzilgan salomatlikni tiklash

Qiyoslash mezon	Salomatlikni saqlash	Salomatlikni tiklash
Ishtirokchilar sloti	Sog' lom inson, maslahat beruvchi mutaxassis	Bemor, shifokor, hamshira
Harakat sloti	Badantarbiya qilish, sog' lom ovqatlanish, gigiyenaga rioya qilish	Tibbiy ko' rikdan o' tish, davolanish, muolaja olish
Vosita va sharoit slotlari	To' g' ri ovqatlanish, toza havo, jismoniy faollik	Dori-darmon, muolajalar, parhez
Makon sloti	Kundalik yashash va jismoniy faollik muhiti	Kasalxona, sanatoriy
Ssenariy yo' nalishi	Sog' lom turmush odatlarini muntazam davom ettirish	Ko' rik, tashxis, davolash va tiklanish

1-jadval. "Salomatlik" freymi tarkibidagi subfreymning qiyosiy tavsifi

Jadvaldagi tasnif matnda keltirilgan misollarni umumlashtiradi; ayrim harakat va vositalar har ikki subfreymda ham ishtirok etishi mumkin. Masalan, "Salomatligimni tiklash uchun sanatoriyga ketyapman", degan jumla tinglovchi ongida tibbiy ko' rik, muolajalar, dam olish va parhez bilan bog' liq tasavvurlarni faollashtiradi.

Salomatlikni saqlash freymi tilda bir qator fe'llar va fe'lli birikmalar orqali ifodalanadi. *Tibbiy ko' rikdan o' tish, davolanish, apparatga tushish, uzi qildirish, tekshirtirish, tashxis qo' yish, konsultatsiya qilish, maslahat berish, tavsiya berish, eshitib ko' rish, massaj qilish, badantarbiya qilish, muolaja qilish, dori ichish, sog' lom ovqatlanish* kabi fe'llar va birikmalar salomatlikni saqlash ma'nosini eng ko' p ifodalovchi birliklar sifatida tahlil qilingan. Ushbu fe'llar freymning barcha obligatori va fakultativ komponentlarini ochiq yoki yashirin tarzda ifodalash imkonini beradi.

Yangi bilimlar, ilmiy-ommabop kontentlar bilan tanishish jamiyat va inson kognitiv bazasidagi stereotipik freymnlarni o' zgartirishga xizmat qiladi. Chunki ilmiy-ommabop materiallarni tayyorlashdan mutaxassislarning asosiy maqsadi ham fon bilimlarni boyitish, muayyan sohaga oid ommaga to' liq ma'lum bo' limgan, ammo ijtimoiy-maishiy hayot, salomatlik, ilm-fan taraqqiyoti, tarixiy jarayonlar va formatsiyalar haqidagi ahamiyatli va qiziqarli bo' lgan ma'lumotlarni, ilmni ommalashtirish orqali mavjud stereotipik tushuncha va qoliplarni yangilash, jamiyat intellektualizatsiyasini rivojlantirishga qaratilgan bo' ladi. Aslida ham diskurs bu shunchaki so' zlar yig' indisi emas, balki jamiyat uchun muhim bo' lgan ijtimoiy-relevant bilimlarni yaratish, tarqatish va o' zgartirish jarayonidir. [7, 39-43]

Aynan shuning uchun ham zamonaviy mediamakondagi va ilmiy-ommabop jurnallardagi ilmiy-ommabop manbalarni freym tahlil qilish jamiyatimizda mavjud stereotiplar va ilmiy-ommabop materiallar orqali shakllantirilishi lozim bo' lgan yangi bilimlar bazasini qiyoslash, xulosalar berish imkonini yaratadi. Chunki "Kognitiv parametrlarni tahlil qilish muayyan ma'no va mazmunlarning yuzaga kelish mexanizmlarini, ularning til tizimida ifodalanishini hamda so' zlarning semantik va leksik moslashuvchanligini aniqlash imkonini beradi. Freym semantikasi esa leksik birliklarning ma'nosi bilan ularning ortida turgan kognitiv kontekst o' rtasidagi bog' liqlikni ta'minlaydi". [7, 11]

Biz tadqiqotimiz davomida tibbiy, tarixiy hamda astronomik ilmiy-ommabop diskursga oid matnlarni freym tahlil qildik. Bunda yirik hajmli matnlar fragmentlarga ajratilgan holda, ya'ni muayyan freym atrofida shakllangan ssenariyni ajratib, freym slotlari va skriptlarini aniqlash asosida tahlil qilindi. Ya'ni dastlab matnda adresat ongida butun boshli vaziyatni uyg' otuvchi asosiy nominativ birliklar ajratib olindi. Aniqlangan freymning ichki tarkibiy qismlari ilmiy tarzda tavsiflab chiqildi. Masalan, har qanday harakat yoki voqelik freymida quyidagi slotlar majburiy yoki fakultativ bo' ladi:

1. Subyekt yoki harakat bajaruvchisini ifodalovchi lisoniy birliklar.
2. Harakat yo' naltirilgan obyektini ifodalovchi birliklar.
3. Harakatning makon va zamon xususiyatlarini ifodalovchi birliklar.
4. Harakatlar ketma-ketligini tashkil etuvchi ssenariy va uning bosqichlari.

Ana shu slotlarni to' ldiruvchi lisoniy birliklar va freym munosabatini tahlil qilish jarayonida slotlarini to' ldirib kelayotgan leksemlarning semantik xususiyatlarini ochish, sintaktik valentlik va aktantlar strukturasini kognitiv-sintaktik nuqtayi nazardan tahlil qilish, elliptik birliklar va implitsit ma'nolarni aniqlash, bo' shliqni to' ldirish mexanizmlarini ko' rsatish, adresat lisoniy xotirasi va freym yordamida bu bo' shliqlarni qanday to' ldirib ketishini ilmiy isbotlash, presuppozitsiya va fon bilimlarni yuzaga chiqarish, matnni tushunish uchun zarur bo' lgan madaniy, ijtimoiy yoki lingvistik fon bilimlarining freymga ta'sirini ko' rsatish, freym evolyutsiyasi yoki dinamikasini kuzatish freym tahlili uchun ahamiyatli sanaladi. Aynan mana shu bosqichma-bosqich yondashuv freym tahlilini yuzaki mazmun bayonidan farqlab, uni aniq tilshunoslik va kognitiv semantika darajasidagi ilmiy tadqiqotga aylantiradi.

Ilmiy maqola yoki podkastlar syujeti, kompozitsiyasi yoki muallif ko' tarib chiqqan muammolar, odatda, 3-4 ta mantiqiy blokka bo' linadi. Kirish qismi va muammoning qo' yilishi, asosiy ziddiyat va voqealar rivoji, kulminatsiya va yechim ana shu mantiqiy qismlarni tashkil etadi.

Ilmiy-ommabop maqola va podkastlar matnida bitta o' zgarimas freym bo' lmaydi. Matn rivojlangani sari bitta freym boshqasiga o' tishi yoki yangi sub-freymlar tug' ilishi mumkin.

Diskurs — bu bir-biriga ulanib ketadigan freymlar ketma-ketligidan iborat. Har bir freym so' zlovchi va tinglovchi birgalikda ko' rayotgan bitta "sahna"ni ifodalaydi. Diskursning boshida faollashgan boshlang' ich freym maqola va podkast davomida qarama-qarshi yoki tadrijiy taraqqiyot bilan bog' liq boshqa freymga o' zgarishi mumkin. Masalan, tibbiy savodxonlikni oshirishga yo' naltirilgan podkastlardan birini kuzatadigan bo' lsak, podkastning kirish qismida tibbiy davolash / kasallikni boshqarish freymi faollashadi. Ushbu freym shifokor va bemor o' rtasidagi munosabat, kasallikni tashxislovchi va davolovchi kognitiv modelni ifodalaydi. Bu freymning slotlari sifatida quyidagilarni ko' rsatishimiz mumkin:

1. Subyekt – 30 yillik tajribaga ega kardiolog-nutritsolog shifokor.

2. Obyekt – yurak-qon tomir kasalliklaridan aziyat chekuvchi insonlar.

3. Vosita – eski metod bo' yicha dorilar, kapelnitsalar. Yangi metod bo' yicha – turmush tarzini o' zgartirish, vitamin-minerallar, ovqatlanish rejasi. Misollarga murojaat qilsak: Ilgari biz faqat kardiologiyani o' zi bilan shug' ullandik, bemorlarga shu diagnizni qo' yib faqat dori kapelisa yozardik xolos." [13] Yoki: "Biz 2013-yildan beri har bitta bemorga o' sha tavsiya qilingan dori qog' ozni orqasiga qaysi mahsulot ziyon insonga, qaysi mahsulot foyda, qancha uxlash kerak, qancha suv ichish kerak, har bitta bemorga shu tarzda tavsiyalar berib boshlaganmiz." [13]

Diskurs noso' g' lom turmush tarzi va patologiya freymi bilan davom ettiriladi. Ushbu freym zamonaviy jamiyatdagi noso' g' lom odatlarning kasallikka olib kelish mexanizmini ifodalovchi lisoniy birliklar orqali realizatsiya qilinadi. Bo' sh o' rinlar quyidagi slotlar bilan to' ldiriladi:

1. Sabab-omillar sloti: gipodinamiya (kamharakatlik), ximiyaviy taomlar, uglevodlar, shakar, kech uxlash, gadjetlar. Masalan: Faollik kamayib ketdi, kech uxlash odatiy tuz bo' lib qoldi, telefon, planshet, televizor kechgacha — bu hammasi yurak qon-tomir sistemasi kasalliklariga sabab bo' ladi. [13]

2. Kognitiv stereotiplar sloti: *uch divan sindromi (uy, ishxona, mashina)*. Masalan: *Uyda divanda o' tiramiz, ishxonada divanda o' tiramiz, yana mashinada divan*.

3. Zararli obyekt sloti: shakar, fast-food, energetiklar. Masalan: Shakar bu kimyoviy paroshok.

4. Patologik oqibat sloti: yurak qon-tomir kasalliklari, infarkt, insult, onkologiya, disbakterioz. Masalan: Nafaqat yurak qon-tomir kasalligi, onkologik kasalliklarga ham bu shakarni o' stirishga yordam beradi, disbakterioz kasalliklariga ham haqiqiy oziqa bu shakar. [13]

Navbatdagi freym *jismoniy rehabilitatsiya* freymi bo' lib, ushbu freym quyidagi slotlar bilan to' ldiriladi:

1. Harakat subyekti: *Profilaktika qiluvchi inson*.

2. Harakat rejimi: Yaponcha yurish. *Yaponcha yurish u qanday bo' ladi: bu uch minut sekin yurasiz, uch minut tez yurasiz, yana uch minut sekin yurasiz, yana uch minut tez, yarim soatda besh marta sekin yurgan bo' lasiz, besh marta tez yurgan bo' lasiz*.

3. Fiziologik reaksiyalar sloti: *Mana sekin yurganda, keyin tez yurganda organizmda shunaqa kompensator mexanizmlar bor, o' shalarni biz ishga tushirib beramiz*.

5. Natija sloti: yurak faoliyatining normallasishi.

Mazkur ilmiy-ommabop diskursda suhbatdosh (shifokor) muloqot davomida tinglovchining shuurida Noso' g' lom hayot freymini Sog' lom hayot kechirish freymga almashtirishni maqsad qilgan. U buning uchun freym slotlarni aniq almashtiradi. Dori slotini ovqatlanish va uyqu slotiga, yugurish slotini yaponcha yurish slotiga, shakar slotini tabiiy asal slotiga o' zgartiradi.

Matnning eng muhim, burilish nuqtasi bo' lgan fragmentlarini tanlab olish va ularning freym slotlari qanday to' ldirilganini aniqlash katta hajmdagi matnlar freym tahlili uchun zaruriy bosqich, deyishimiz mumkin. Bunda representativ tanlanma tamoyiliga amal qilib, eng yorqin, asosiy g' oyani ochib beruvchi parchalarni tanlab olish maqsadga muvofiq hisoblanadi.

Nutq jarayonida ma'no qanday yuzaga kelishi va uni qanday tushunish kerakligi freym tahlilining asosiy vazifasidir.

Kognitiv tahlil shuni ko' rsatadiki, so' zlovchining qaysi so' zlarni tanlashi faqat til qoidalari bilan emas, balki ekstralingvistik omillar bilan ham belgilanadi. Bularga so' zlovchi va tinglovchining kayfiyati, madaniyati, o' sha paytdagi shart-sharoit kabilar kiradi va ular ko' pincha muloqotchilarning nazoratidan tashqarida bo' ladi. [8, 335]

Tinglovchi doim so' zlovchidan o' zi uchun muhim va kerakli ma'lumotni kutadi. Gapni to' g' ri tushunish va pragmatik talqin uchun so' zlovchi va tinglovchi o' rtasida umumiy kognitiv muhit bo' lishi kerak. Bu muhit o' z ichiga mantiqiy xulosa chiqarishga yordam beradigan (inferent) axborotlarni qamrab oladi.

Kognitiv tilshunoslikda diskursga freymli yondashuv orqali muayyan tushuncha yoki vaziyat atrofida miyada qanday “mental makon” (tasavvur olami) qurilishini modellash tirish mumkin. Taniqli olim R. Langaker bu borada o‘ ziga xos yondashuvni taklif qiladi: har qanday gap (lisoniy ifoda) tasavvur qilinayotgan muloqot kontekstiga (sharoitiga) nisbatan aytiladi va tushuniladi.[9] Olimning fikricha, insonning ko‘ zi butun dunyoni birdaniga ko‘ ra olmaganidek, uning ongi (konseptual maydoni) ham chegaralangan, u hamma ma‘lumotni birdaniga qabul qila olmaydi. Buni deraza orqali tashqariga qarashga qiyoslash mumkin. Biz faqat deraza romi ichiga kiritilgan, ko‘ zimizga ko‘ rinib turgan manzarani qabul qilamiz va qayta ishlaymiz. Nutq jarayonida so‘ zlovchi va tinglovchi xuddi bitta derazadan dunyoning ma‘lum bir qismiga qarab turgandek bo‘ lishadi. Muloqot mavzusiga qarab, bu “kuzatish ramkasi” (deraza) istalgan tomonga burilishi, ya‘ni diqqat boshqa narsaga yo‘ naltirilishi mumkin.

Freymlar nafaqat kundalik hayotiy vaziyatlar, balki jamiyatda, ilm-fanda mavjud barcha soha va tarmoqlarga oid bilimlar tizimini ifodalaydi. Tarixiy mavzudagi ilmiy-ommabop diskursda asosiy makrokonsept sifatida, odatda, hokimiyat konsepti alohida o‘ rin egallaydi. Bunday diskurs matnida asosiy freymlar ana shu makrokonsept atrofida shakllanadi. Amir Temur haqidagi podkast matnini tahlil qilganimizda quyidagi freymlar aynan hokimiyat konsepti atrofida shakllanganini kuzatdik. Quyida ana shu freymlar semantikasini ko‘ rib chiqamiz.

Imperiyaning parchalanishi freymi Amir Temur hokimiyat tepasiga kelishidan oldingi geosiyosiy xaos holatini, yirik davlatning, ya‘ni Chingizxon imperiyasining inqirozga yuz tutib, mayda bo‘ laklarga bo‘ linib ketishi vaziyatini ifodalaydi. Kontekstga murojaat qilamiz: *Avvalo, Movarounnahrda avvalgi atrofdagi geosiyosiy vaziyatga kelsak. Bizga ma‘lumki, Chingizxon vafoti arafasida o‘ zining davlatini to‘ rtta ulusga bo‘ lgan edi va mana shu uluslardan eng yiriklaridan biri Jo‘ ji ulusi keyinchalik yana ham rivojlandi va juda yirik davlatga, imperiyaga aylandi... Mana shu Jo‘ ji ulusi bu vaqtda dastlab ikkiga bo‘ linib ketdi.*

Ikkinchisi — mana bu Hulokuiylar davlati. Bu juda yirik davlat. Aynan shu Xuroson chegaralaridan toki Kichik Osiyoning sharqiy chegaralarigacha bo‘ lgan hududlardagi juda katta imperiya. Mana shu imperiya ham aynan 1335-1336-yillarga kelib parchalanib ketdi. Elxoniylar davlati parchalanib ketdi.

Endi Xitoyda aynan shu vaqtda Chingizxon imperiyasiga qarshi kurash boshlandi va Xitoyda ham 1368-yili yangi imperiya tashkil topdi. Mustaqil davlat tashkil topdi va Xitoydagi mo‘ g‘ ul hukmronligi ham yakuniga yetdi.

Bu vaqtda Hindistonda ham siyosiy inqiroz kuchayib borayotgan vaqt edi.[11]

Mazkur freym skripti sifatida imperiyaning zaiflashishi -> parchalanib ketishi > o‘ rnida mayda davlatlar shakllanishi -> ular o‘ rtasida feodal urushlar kuchayishi elementlarini olishimiz mumkin. Mazkur freym slotlari subyekti Jo‘ ji ulusi, Hulokuiylar davlati, Elxoniylar davlati – o‘ tmishdagi davlatlar nomlaridan iborat. Mazkur pretsedent nomlar tarixiy diskursdagi imperiyaning parchalanishi freymiga tarixiy faktga murojaat qilish orqali aniqlikni ta‘minlash xususiyatini beradi. Stereotipik tarzda muayyan davlat barpo bo‘ lishidan, ya‘ni Amir Temur va temuriylar saltanati sisyoiy maydonga kelishidan avval mavjud imperiyaning parchalanishi hodisasini bayon etadi.

Shakllandi, imperiya tashkil topdi, rivojlandi va juda yirik davlatga, imperiyaga aylandi jumlariga qarama-qarshi tarzda ikkiga bo‘ linib ketdi, yakuniga yetdi, to‘ rtta ulusga bo‘ lgan, g‘ arbiy va sharqiyga bo‘ lindi, parchalanib ketdi birikmalari “Imperiyaning parchalanishi” freymining realizatori vazifasini bajargan.

Mazkur podkast matnida “Islohot va o‘ troqlashuv” freymi navbatdagi vaziyatlar haqidagi tarixiy va geosiyosiy tarixiy jarayon haqidagi ma‘lumotlarni ifodalaydi. Bu freym ko‘ chmanchi xonlarning o‘ troq hayot tarziga o‘ tishi va davlat boshqaruvida yangi tizim o‘ rnatishi jarayonini qamrab oladi. Mazkur freymni quyidagi kontekstda kuzatamiz:

Mana bulardan birinchisi o‘ sha Kebakxon. Islohotlar o‘ tkazdi va bu yerda poytaxtni ham ko‘ chirib keldi va Qarshida, demak Nasafda, saroy qurib, buni Qarshi deb nomlab, shu yerda o‘ zining bir yangi bir davlatchilik, ya‘ni o‘ troq madaniyatni hurmat qiladigan, o‘ troq, aytaylikki, dehqonchilik, hunarmandchilikni rivojlantirish orqali daromad olishni xohlaydigan, boshqacha yangicha yondashuv boshqaruvi boshlandi-da. Buni Kebak boshlab berdi va mana bu endi haligi ulusning siyosiy markazi Yettisuvdan Movarounnahrda ko‘ chganligini ko‘ rsatdi. Bu yangi davr boshlandi...

Kebak vafotidan keyin bir necha taxt almashuvlari bo‘ ldi va yana Tarmashirin bu davrni boshladi. Endi Tarmashirinining Kebakdan farqi — Tarmashirin islom dinini qabul qildi va uning atrofidagilarning ham islomni qabul qilishi juda tezlashdi. Mana, Ibn Battutada juda yaxshi eslatiladi: Tarmashirin nihoyatda bir oddiy musulmon kabi e‘tiqodi kuchli bo‘ lgan xon sifatida o‘ sha masjidlarga borib, o‘ zining etagida tuproq tashib, masjidda nam bo‘ lgan joylarga tuproq to‘ kib, namoz o‘ qigani kelganlarga qulaylik yaratib yurgan bir xon sifatida tasvirlanadi. [14]

Yuqoridagi kontekstda islohotlar o‘ tkazmoq, poytaxtni ko‘ chirib kelmoq, saroy qurmoq, Qarshi deb nomlammoq, o‘ troq madaniyatni hurmat qilmoq, o‘ troq, dehqonchilik, hunarmandchilikni rivojlantirish orqali daromad olishni xohlamoq, yangicha yondashuv boshqaruvi boshlanmoq, boshlab bermoq, yangi davr boshlanishi, islom dinini qabul qilmoq, masjidlarga bormoq, etagida tuproq tashimoq, nam bo‘ lgan joylarga tuproq to‘ kmoq, qulaylik yaratmoq fe‘lli predikatsiyalari orqali islohot freymi verballashtirilgan. Bu freym orqali Amir Temur siyosiy hokimiyatga kelishidan avval ham Movarounnahr hududida o‘ troq madaniyat shakllanib, davlatchilik an‘analari rivojlangani haqidagi nostereotipik ma‘lumot tinglovchilarga yetkaziladi. Chunki oddiy kitobxon yoki mutaxassis bo‘ lmagan aholi qatlami, boshqa soha vakillari kognitiv bazasida Amir Temurdan oldingi geosiyosiy va ijtimoiy-maishiy hayot tarzi haqida mo‘ g‘ ullar

istilosidan keying boshboshdoqlik, siyosiy inqiroz va talangan mamlakat haqidagi tasavvurlar ko' pincha yetakchilik qiladi.

Navbatdagi freym yangi siyosiy kuchning shakllanishi freymi turli qabilalarning bir makonga kelib, o' zgarib, yangi bir ijtimoiy-siyosiy qatlamni hosil qilish jarayonini ko' rsatadi. Kontekstga murojaat qilamiz: Movarounnahrning o' zida yirik siyosiy kuchlar shakllana boshladi. Bularning boshqalardan farqi nima? Bular turkiylar, bular islomni qabul qilgan... va ular o' zlarining "Movarounnahr menligi"ga (identitetiga) ega.[14]

Navbatdagi freym ko' chish freymi ko' chib kelmoq, o' rnashmoq, kirib kelmoq kabi harakat fe'llari: orqali ifodalangan. Masalan: Misol uchun, barloslarni Yettisuvdan Movarounnahrnga ko' chishini XIII asrning 60-yillari deb berishadi. Yoki: Aynan Dashti Qipchoqdan, Mo' g' ulistondan... ko' chmanchi qabilalarni Temuriylar davrida kuzatadigan bo' lsak, doimiy ravishda harbiy xizmatga kelib turgan... [14]

Siyosiy-harbiy kurash freymi ziddiyat va hokimiyat almashinuvi konseptlarini ifodalovchi kurashmoq, mag' lubiyatga uchratmoq, jang qilmoq, zafar qozonmoq, yengmoq, yengilmoq, qochmoq, quvmoq, chekinmoq, qo' shin tortmoq, taslim bo' lmoq, yengilmoq, hujum qilmoq, o' ldirmoq, hokimiyatni egallamoq kabi fe'llar orqali ifodalangan. Masalan: Ya' ni Amir Qazag' on mana bu qoraunaslarning yetakchisi sifatida, ya' ni o' zining Movarounnahr menligiga ega bo' lgan mahalliy siyosiy kuchlarning yetakchisi sifatida chiqadi va Qozonxonga qarshi kurashadi. Yoki: Lekin o' sha yili qish nihoyatda qattiq kelib... Qazag' on yana hujum qilib, ikkinchi jangda demak Qozonxonni o' ldiradi va hokimiyatni egallaydi.[14]

Urush va tarixiy yerlarni qaytarish freymi quyidagi jumalarda ifodalangan: Amir Temur 'Xorazm tarixan Chig' atoy ulusining yeri bo' lgan deb da'vo qilgan deyishadi. Demak, Amir Temur kelib: "Mening tarixiy yerimni qaytarib ber", deyishi uchun yetarli "siyosiy-huquqiy asos" bo' lgan ekan-da?[14]

Tarixiy mangu boshboshdoqlik mifi va reallik freymi jamiyat tasavvuridagi "Chingizxondan keyin Temurgacha hamma joy vayron va tartibsiz edi" degan tasavvurni parchalab, o' rniga faktik reallikni olib kirish vazifasini bajaradi. Mazkur freymning lingvistik verballashuvi quyidagi kontekstlarda ko' rinadi: "Odamda xuddi bu parokandalik 70 yildan beri davom etib kelayotgandek taassurot uyg' onadi, vaholanki, bu davr bor-yo' g' i 1358–1359-yillardan boshlanib, 1370-yilgacha (taxminan 11–12 yil) davom etgan, xolos." [14] Antiteza bu o' rinda fikrlar qarama-qarshiligini yaqqol ifodalashga va ta'sirchanlikni oshirishga xizmat qilmoqda. "Xuddi... taassurot uyg' otadi" jumlasini va unga kontrast holatdagi "bor-yo' g' i... davom etgan, xolos" jumlasini kognitiv tuzatish maqsadida kiritilyapti.

"Tasavvurimizdagi Chingizxon vayronalarining o' rniga birdaniga Temur kelib qolgani yo' q, vayronalar u paytga kelib yo' qolgan edi" [14] konteksti orqali ham fikriy qarama-qarshilik asosida odatiy stereotip yangilanishiga harakat qilinadi.

Shahar sivilizatsiyasi va sarbadorlar shakllanishi freymi shaharlarning iqtisodiy jihatdan rivojlanishi natijasida yangi siyosiy ong va ijtimoiy qatlamlarning – sarbadorlarning paydo bo' lish zanjirini ifodalaydi. Misollarga murojaat qilamiz: "Eron (Xuroson)da paydo bo' lgan sarbadorlik g' oyasi Samarqandda ham tarqaldi, chunki g' oya savdo yo' llari orqali Samarqandgacha yetib kelgan". Yoki: "Sarbadorlar ham o' ziga xos siyosiy kuch — hozirgi davr tili bilan aytganda "siyosiy partiya" bo' lib chiqishgan". [14]

Qadimiy tarixiy hodisaga "siyosiy partiya" zamonaviy analogiyasining ko' chirilishi o' quvchi xotirasida Sarbadorlar haqidagi bilimlarni tezda tartibga solishga xizmat qiladi.

"TARIXIY SHAXS TAVALLUDI VA SHAKLLANISHI" freymi podkastning asosiy konsepti – Amir Temur antropokonseptini to' ldirish vazifasini bajaradi. Ushbu freym buyuk shaxsning dunyoga kelishi, tarbiyalanishi, ijtimoiy muhitda ulg' ayishi, otasi va yaqinlari bilan munosabati haqidagi ma'lumotlarni jamlaydi. Uning slotlari quyidagicha:

Subyekt sloti: Amir Temur, Amir Tarag' ay.

Vaqt sloti: 1336-yil 9-aprel (yoki 8-aprel).

Makon sloti: Kesh, Xo' ja Ilg' or, Shahrisabz, Zanjirsoy.

Ijtimoiy maqom sloti: Dehqon/chorvador elita, harbiy oila.

Manba sloti: Ibn Arabshoh, Nizomiddin Shomiy, Mu'iniddin Natanziy, "Temurnoma".

Misollarga murojaat qilamiz: Ibn Arabshoh Temur Xo' ja Ilg' orda tug' ilgan, deb aytadi. Aksariyat manbalar esa Shahrisabzni ko' rsatadi. Yoki: Amir Hamid Temurni yetaklab borib, o' sha davrning siyosiy elita tarkibiga qo' shib qo' ymoqda. [14]

Demak, freym bu jamiyat ongida shakllangan bazaviy bilimlar, stereotipik qarashlar tizimi ekan, jamiyatda an'anaviy tarzda har bir ijtimoiy shaxs kognitiv bazasida mavjud bo' ladigan freymlar ham bor. Bularga ijtimoiy-maishiy freymlar kiradi. Lekin til faqat oddiy kundalik maishiy hodisalarni ifodalaydigan vosita emas, balki bilimlarni jamlovchi va yangi qarashlarni shakllantiruvchi vosita hamdir. Ana shu funktsiya realizatsiyasi ilmiy-ommabop podkastlar orqali ham amalga oshiriladi hamda mazkur qatlamga xos kontentlarda muayyan freymnlarni o' zgartirish, lisoniy jamiyat kognitiv bazasini kengaytirish, stereotiplarni yangilash vazifalari ham bajariladi. Bu funktsiya mutaxassislar nutqi orqali amalga oshirilgani bu jarayonni samaradorligi ta'minlanadi. Umumxalq tilida muayyan slotlar bilan to' ldiriladigan freym tarkibi ilmiy-ommabop kontentda boshqa, lisoniy jamiyatning barcha vakillariga kognitiv-semantik jihatdan tanish

bo' Imagan ifodlalar bilan to'ldiriladi. Ilmiy-ommabop diskursda tilning ijtimoiy va intellektualizatsiya funksiyalari aynan freym semantikasining strukturasi orqali amalga oshiriladi.

XULOSALAR (CONCLUSIONS)

Ko'rib chiqilgan tibbiy va tarixiy fragmentlarda freymlar o'zaro bog'lanishi hamda bayon davomida diqqat markazining o'zgarishi kuzatiladi. Natija tanlangan materiallar doirasiga tegishli bo'lib, barcha ilmiy-ommabop janrlar uchun universal qoida sifatida taqdim etilmaydi.

Slot semantik rolni, slot to'ldiruvchisi esa shu rolning aniq mazmunini bildiradi. Yadro rollar vaziyatga qarab belgilanadi; subyekt, harakat va obyekt barcha freymlar uchun majburiy yagona tarkibni tashkil etmaydi. Tibbiy materialda sabab, vosita va kutilayotgan natija; tarixiy materialda ishtirokchi, vaqt, makon va manba munosabatlari tahliliy ahamiyat kasb etadi. Shuningdek, leksema va fe'lli predikatsiyalar freymning asosiy lisoniy realizatorlari bo'lib, ular hodisani statik ma'lumot emas, sabab-oqibatli skript sifatida taqdim etadi.

Taklif etilgan besh bosqichli model o'zbek tilidagi boshqa ilmiy-ommabop mavzularni qiyosiy o'rganishda ham qo'llanishi mumkin. Keyingi tadqiqotlarda korpus hajmini kengaytirish, freymlar chastotasini miqdoriy baholash va auditoriya reaksiyasini eksperiment orqali tekshirish maqsadga muvofiq, deb hisoblaymiz.

MUALLIF HISSASI, MANFAATLAR TO'QNASHUVI VA MOLİYALASHTIRISH

Muallif hissasi: Tadqiqot g'oyasini shakllantirish, manbalarni o'rganish, materiallarni to'plash va tahlil qilish, shuningdek, maqola matnini tayyorlash va tahrirlash muallif tomonidan amalga oshirilgan.

Manfaatlar to'qnashuvi: Mazkur tadqiqot bilan bog'liq manfaatlar to'qnashuvi mavjud emasligini bildiradi.

Moliyalashtirish: Tadqiqot uchun tashqi moliyalashtirish jalb etilmagan.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Bateson G. A theory of play and fantasy // Psychiatric Research Reports. — 1955. — No. 2. — P. 39–51.
2. Макаров М. Л. Основы теории дискурса. — М.: ИТДГК «Гнозис», 2003. — 280 с.
3. Minsky M. A framework for representing knowledge. — MIT Artificial Intelligence Laboratory Memo No. 306. — Cambridge, MA: MIT, 1974.
4. Мирошниченко Н. С. Фрейм «ВОССТАНОВЛЕНИЕ» и его репрезентация лексическими единицами в современном английском языке: диссертация на соискание ученой степени кандидата наук. — Белгород, 2020. — 164 с.
5. Fillmore Ch. J. Frame semantics // Linguistics in the Morning Calm / ed. by the Linguistic Society of Korea. — Seoul: Hanshin Publishing, 1982. — P. 111–137.
6. Goffman E. Frame Analysis: An Essay on the Organization of Experience. — New York: Harper & Row, 1974.
7. Гордеева Е. М. Фреймы в дискурс-анализе // Вестник Балтийского федерального университета им. И. Канта. — 2015. — Вып. 2. — С. 39–43.
8. Johnstone B. Discourse Analysis. — Bodmin, 2002. — P. 335.
9. Langacker R. W. Foundations of Cognitive Grammar. — Vol. 1: Theoretical Prerequisites. — Stanford: Stanford University Press, 1987.
10. Halliday M. A. K., Matthiessen C. M. I. M. Halliday's Introduction to Functional Grammar. — 4th ed. — London; New York: Routledge, 2014.
11. Croft W., Cruse D. A. Cognitive Linguistics. — Cambridge: Cambridge University Press, 2004.
12. Сафаров III. Когнитив тилшунослик. — Жиззах: Сангзор, 2006. — Б. 27.
13. Uzoq umr sirlari. Yurakni qanday sog'lom saqlash kerak? [Videopodkast]. YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=T7JS8T8s8iA>.
14. Siz bilmagan Amir Temur | Sohibqironning yuksalish yo'li [Videopodkast]. Qurultoy. YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=1tlucERbKbc>.

REFERENCES

1. Bateson G. A theory of play and fantasy // Psychiatric Research Reports. — 1955. — No. 2. — P. 39–51.
2. Makarov M. L. Osnovy teorii diskursa. — M.: ITDGG «Gnozis», 2003. — 280 s.
3. Minsky M. A framework for representing knowledge. — Cambridge, MA: MIT Artificial Intelligence Laboratory, 1974. — Memo No. 306.
4. Miroshnichenko N. S. Freym «VOSSTANOVLENIE» i ego reprezentatsiya leksicheskimi edinitami v sovremennom angliyskom yazyke: dissertatsiya na soiskanie uchenoy stepeni kandidata nauk. — Belgorod, 2020. — 164 s.

5. Fillmore Ch. J. Frame semantics // Linguistics in the Morning Calm / ed. by the Linguistic Society of Korea. — Seoul: Hanshin Publishing, 1982. — P. 111–137.
6. Goffman E. Frame Analysis: An Essay on the Organization of Experience. — New York: Harper & Row, 1974.
7. Gordeeva E. M. Freymy v diskurs-analize // Vestnik Baltiyskogo federal'nogo universiteta im. I. Kanta. — 2015. — Vyp. 2. — S. 39–43.
8. Johnstone B. Discourse Analysis. — Bodmin, 2002. — P. 335.
9. Langacker R. W. Foundations of Cognitive Grammar. — Vol. 1: Theoretical Prerequisites. — Stanford: Stanford University Press, 1987.
10. Halliday M. A. K., Matthiessen C. M. I. M. Halliday's Introduction to Functional Grammar. — 4th ed. — London; New York: Routledge, 2014.
11. Croft W., Cruse D. A. Cognitive Linguistics. — Cambridge: Cambridge University Press, 2004.
12. Safarov Sh. Kognitiv tilshunoslik. — Jizzax: Sangzor, 2006. — B. 27.
13. Uzoq umr sirlari. Yurakni qanday sog'lom saqlash kerak? [Videopodkast] // YouTube. — URL: <https://www.youtube.com/watch?v=T7JS8T8s8iA>.
14. Siz bilmagan Amir Temur | Sohibqironning yuksalish yo'li [Videopodkast] // Qurultoy. — YouTube. — URL: <https://www.youtube.com/watch?v=1tlucERbKbc>.